

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה וחרבות ברזל – מסלול ארצי

ערר 22-1572
(ערר קורונה)

לפני כבוד חברי הוועדה:
תמר שטיינר, עו"ד - יו"ר
אילן עזרא, רו"ח - חבר

פאר הדיור בע"מ, מס' 514144930
ע"י ב"כ עו"ד יואב ציוני

העוררת:

נ ג ד

רשות המסים

המשיבה:

באמצעות היחידה לטיפול במענק השתתפות בהוצאות קבועות
רחוב בן גוריון 38 רמת גן
מייל: corona.ararim@taxes.gov.il

החלטה

רקע כללי – ההליכים הקודמים בתיק שבכותרת

1. בתיק שבכותרת ניתן פס"ד סופי ע"י וועדת הערר בראשות יו"ר הוועדה כב' הדיינת שירה שגיא וחבר הוועדה רו"ח אילן עזרא ביום 16.12.2022 בעבור תקופת הזכאות יולי-אוגוסט 2020 (להלן: "הערר" ו-"פסק הדין").
2. בהחלטת הוועדה בערר דחתה הוועדה את טענות העוררת משני טעמים עיקריים:
  - 2.1. **הראשון**, הוועדה מצאה כי העוררת מוחרגת מהגדרת "עוסק" שבס' 7 לחוק התכנית לסיוע כלכלי (נגיף קורונה החדש) (הוראת שעה) התש"פ-2020 (להלן: "החוק" או "חוק הסיוע"). זאת, משום שעבודותיה של העוררת באות בגדרי "עבודות מתמשכות" למעלה משנה כהגדרתן בס' 8א' לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (להלן: "הפקודה") (פס' 32-39, 44-51, 56 לפסק הדין).
  - 2.2. **השני**, הוועדה התרשמה כי העוררת לא הצליחה להרים את הנטל ולהוכיח כיצד ירידת המחזורים נגרמה כתוצאה ממשבר הקורונה (פס' 40-43, 44-55, 57 לפסק הדין).
3. על החלטה זו הגישה העוררת ערעור לביהמ"ש המחוזי בתיק עמ"נ 31768-01-23 **פאר הדיור בע"מ נ' רשות המסים**, בו ניתן פסק דין ע"י כב' השופט גלעד הס במהלך קיום דיון בעניינו על פיו מורה הוא להשיב את התיק לוועדת הערר מן הטעמים הבאים (להלן: "פסק הדין בערעור"):

"...אולם במקרה שלפניי קיבלתי את הרושם כי המערערת לא הציגה את מכלול הראיות לוועדת הערר ואף אם יש לעוררת אחריות מסוימת כי ניתנה לה הזדמנות לעשות כן, עדיין אני סבור כי הכשל הדיוני, אין בו להצדיק את

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

אי מתן זכות למערערת לפרוש את מלוא טענותיה בעניין הקשר בין הירידה במחזור ההכנסות לקורונה.

4. יודגש כי במהלך קיום הדיון בפני כב' השופט הס ויתרה העוררת על הטענה בדבר החרגתה מגדר "עוסק" שבחוק בשל תחולת ס' 8א' לפקודה בשל ביצוע עבודות ממושכות העולות על שנה, בהתאם לקביעת וועדת הערר בפסק הדין דנא. וכך קבע בעניין זה כב' השופט הס:

"...כאשר ויתרה המערערת על שני הסעדים הראשונים ובהעדר ערעור שכנגד, אין מקום לקבל הכרעה בשאלה העקרונית של תחולת סעיף 8א' ואין לכפות על המערערת דיון בסוגיה עליה ויתרה. לכן אין בפסק דין זה הבעת עמדה כלשהי לגבי תחולת ההגדרה של סעיף 5."

5. מן האמור לעיל עולה כי קביעת וועדת הערר בפסק הדין עומדת בעינה, על פיה העוררת מוחרגת מהגדרת "עוסק שבחוק ומטעם זה לכשעצמו אינה זכאית למענק ע"פ החוק. בדיקת הקשר הסיבתי במקרה דנא הינה בבחינת למעלה מן הצורך, לאחר שבית המשפט העליון קבע כי עוסק שמדווה בפועל לפי ס' 8א' לפקודה אינו זכאי למענק, עובדה שאינה במחלוקת בערר זה (ראה בר"מ 1692/23 קבוצת ברקת יזמות והקמת מבנים בע"מ נ' רשות המסים, ניתן ביום 27.7.2023), (להרחבה בנושא התכלית העומדת בבסיס החוק והנפקות בהגדרת "עוסק" שבחוק ראה ערר 1496-22 מוגוגו בע"מ נ' רשות המסים, ניתן ביום 7.2.2023, בפס' 29-59 לפסק הדין (להלן: "עניין מוגוגו") וכן ערר 1071-21 ק.סלאמה נ' רשות המסים, ניתן ביום 22.6.2021 שם נדונה בהרחבה התכלית העומדת בבסיס החרגת "עוסק" אשר משך ביצוע עבודותיו עולה על שנה בפס' 20-37 לפסק הדין (להלן: "ערר ק.סלאמה") והקביעה בערעור עליו בעמ"נ 43404-09-21 רשות המסים נ' ק.סלאמה בע"מ (ניתן ביום 8.11.2022) (להלן: "עניין ק.סלאמה"). (להחלטות נוספות בהקשר זה ראה החלטות וועדות הערר בערר 1070-21 הגר רם תשתיות ובניה בע"מ נ' רשות המסים מיום 22.6.2021; ערר 1268-21 נ.ע הנדסה יזמות (2001) בע"מ בע"מ נ' רשות המסים מיום 22.8.21, להלן – "ערר נ.ע הנדסה"; ערר 1185-21 יגאל חיון הנדסה בע"מ נ' רשות המסים מיום 22.8.21; ערר 1195-21 מערב אסיה הנדסה (2005) בע"מ נ' רשות המסים מיום 14.9.21; ערר 1225-21 אלרון קבלני חשמל בע"מ נ' רשות המסים מיום 23.9.21; ערר 1189-21 הרי הצפון לסלילה ובניה בע"מ נ' רשות המסים, מיום 27.9.21; ערר 1238-22 עציון הנדסת חשמל בע"מ נ' רשות המסים, ניתן ביום 4.9.22).

6. בנוסף לכך, ועל אף שהעוררת היא בבחינת מוחרגת מהגדרת "עוסק" שבחוק כפי שהובא לעיל, הנחה כב' השופט הס את הערכאה קמא לדון בקיומו של רכיב הקשר הסיבתי כהי לישנא:

"לאור האמור לעיל, התיק מושב לוועדת הערר כאשר המערערת הסכימה וביהמ"ש נותן לכך תוקף של פסק דין כי הנטל עליה להוכיח כי הירידה במחזור ההכנסות נובעת מהקורונה." (פס"ד בערעור לעיל, בעמ' 3 שורות 12-13)

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

7. מכאן, התיק אשר בפנינו.

ההליכים בפני וועדת הערר לאחר קבלת פס"ד בערעור

8. לאחר שהצדדים השלימו את טיעוניהם בעניין קיום רכיב הקשר הסיבתי בנסיבות דנא, קיימה הוועדה שני דיונים בהיוועדות חזותית ובנוכחות הצדדים:
- 8.1. הדיון הראשון התקיים ביום 14.4.2024 בנוכחות הצדדים, בו עלה הצורך להזמין עדים למתן עדות בפני הוועדה (להלן: "הדיון הראשון"). לאחר קיום הדיון הראשון נתבקשו הצדדים להשלים מסמכים רבים לתיקי הערר ומיד לאחר מכן נקבע התיק שבכותרת לדיון נוסף.
- 8.2. הדיון השני התקיים ביום 5.6.2024 אליו הוזמנו העדים כאמור מטעם המשיבה, ולבקשת העוררת, מר צביקה שקורי ומר שמואל גורן אשר נחקרו ע"י ב"כ הצדדים בחקירה ראשית ובחקירות נגדיות (להלן: "הדיון השני").
9. בתום שני הדיונים הגישו הצדדים סיכומים קצרים לתיק הערר שבכותרת, ומיד לאחר מכן עבר התיק שבכותרת לכתובת החלטה סופית דנא.

טיעוני הצדדים

10. העוררת טענה כי רכיב הקשר הסיבתי מתקיים בעניינה מן הטעמים הבאים:
- 10.1. עקב משבר הקורונה, התעוררו קשיים בגיוס ישיר ועקיף של עובדים לביצוע ההתחייבויות החוזיות שלקחה על עצמה אל מול שני קבלנים עיקריים: הראשון, חברת צרפתי צבי ובניו (להלן: "צרפתי"), והשני, חברת אלקטרה בניה (להלן: "אלקטרה") (ייקראו יחד להלן: "הקבלנים" או "מזמיני העבודה").
- 10.2. בנוסף לכך, עקב משבר הקורונה נוצרו עיכובים באספקת חומרי גלם לאתרי הבניה, דבר אשר הביא לעיכוב בביצוע העבודות ע"י העוררת, קשיים תזרימיים, הכנסות נמוכות בעבור ביצוע בהיקפים קטנים יותר, וכן להטלת קנסות עליה מצד מזמיני העבודה.
11. מן העבר השני טענה המשיבה כי רכיב הקשר הסיבתי אינו מתקיים בעניינה של העוררת וזאת מן הטעמים הבאים:
- 11.1. ראשית, הקושי של העוררת במציאת עובדים לצורך ביצוע העבודות שהוזמנו ע"י הקבלנים אינו נעוץ במשבר הקורונה שכן הראייה כי קבלנים אחרים נכנסו לנעלי העוררת לביצוע העבודות והצליחו לגייס עובדים.
- 11.2. שנית, הראיות אשר המציאה העוררת המעידות על עיכובים בביצוע העבודות אשר הוזמנו מאת הקבלנים, אינן מאזכרות כהוא זה את משבר הקורונה ולפיכך ניכר כי הקשיים אותם מתארת העוררת הינם קשיים אשר מקורם אינו במשבר כפי שטענה. יתרה מכך, מאפייני ההכנסות בענף זה הם אשר הובילו לכתחילה להחרגת העוסקים אשר ביצעו העבודות על ידיהם נמשך מעל שנה שכן ניתן להניח כי אין מדובר באובדן הכנסה כי אם בדחיית הכנסה.

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

11.3. **שלישית**, ענף הבניה חזר לפעילות מלאה לפני חודש אוגוסט בשנת 2020 כך שעל פניו לא ברור מדוע העוררת לא הצליחה לגייס עובדים.

רקע כללי אודות פעילות העוררת

12. העוררת משמשת כקבלן לביצוע עבודות בניה שונות בהתאם להוראות מזמין העבודה.
13. בתקופת הזכאות דנא התקשרה העוררת עם מספר מזמינים בין היתר עם חברת אלקטרה בניה ועם חברת צבי צרפתי.
14. העוררת נוהגת לבצע את עבודות הבניה אליהן התחייבה בהעסקה מעורבת - במישרין על ידי עובדים המועסקים על ידה, או בעקיפין באמצעות התקשרות עם קבלני משנה. העוררת נוהגת להתקשר עם עובדים באמצעים השונים בהלימה למספר הפרוייקטים ולהיקף העבודות אותם היא מתחייבת לבצע (**פרוטוקול הדיון הראשון לעיל**, עמ' 25 שורות 15-27).

דרישת הקשר הסיבתי כתנאי בלעדיו אין לקבלת המענק

15. תנאי הכרחי לזכאות לקבלת מענק לפי חוק הסיוע הוא קיומו של קשר סיבתי בין התפשטות נגיף הקורונה לבין ירידת המחזורים של מבקש המענק בתקופת הזכאות הרלוונטית, בשיעורים שונים אשר נקבעו בהוראות החוק. ס' 8(3) לחוק הסיוע קובע:

"ירידת מחזור העסקאות בתקופת המענק נגרמה כתוצאה מההשפעה הכלכלית של התפשטות נגיף *COVID-19*" (ההדגשות אינן במקור ש.ת.)

16. המחוקק היה מוכן להניח כי ירידת המחזורים לכשעצמה מעידה על קיומו של קשר סיבתי. מכאן כי הוקמה למבקשי המענק חזקה הניתנת לסתירה על פיה ירידת המחזורים נגרמה כתוצאה ממשבר הקורונה. מבקש המענק לא נדרש להוכיח באופן פוזיטיבי את הקשר הסיבתי בין ירידת המחזורים לבין משבר הקורונה. ההנחה היא כי המגבלות אשר הוטלו על המשק ע"י ממשלת ישראל, השפיעו במישרין ובעקיפין על ירידת מחזורי העסקאות של העוסק כהגדרתו בס' 7 לחוק (ראה עוד בהקשר זה עמ"נ 01772-61-12 **ב.ג. ביטחון הצפון אבטחת מוסדות נ' רשות המסים** בישראל (ניתן ביום 3.1.22) (להלן: "**עניין ב.ג. בטחון**"), בפסקה 35; ערר 1133-21 **מאסטר ביי בע"מ נ' רשות המסים** (ניתן ביום 19.5.2021); ערר 2153-21 **אבו זהרה למסחר כללי נ' רשות המיסים** (ניתן ביום 23.2.2022).
17. סוגיית הקשר הסיבתי ונטלי ההוכחה הגיעה כידוע אף לפתחו של בית המשפט העליון, כך קבעה כב' השופטת דפנה ברק ארז **בעניין פודולסקי**:

"...סעיף 8(3) לו קובע, כזכור, תנאי לקבלת המענק, והוא כי הירידה במחזורי העסקאות בהשוואה לתקופת הבסיס "נגרמה מההשפעה הכלכלית של התפשטות נגיף הקורונה החדש". הלכה למעשה, הדרך להוכיח עמידה בתנאי זה היא הצבעה על נתונים של ירידה במחזורי העסקאות בהשוואה לתקופת הבסיס. הא – ותו לא. אכן, ייתכן שגרמו

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

לירידה במחזורי העסקאות נסיבות אחרות, אך אין דרכו של המשפט לדרוש הוכחת יסודות שליליים (במקרה זה, אי-קיומם של גורמים אחרים לירידה במחזורי העסקאות)."

(בר"מ 7502/22 רשות המיסים נ' פודולסקי (פורסם בנבו, 22.01.2023) (להלן: "עניין פודולסקי"), פס' 22), (ראה גם בר"מ 2275/23 אבו זהרה למסחר כללי בע"מ נ' רשות המיסים, ניתן ביום 23.3.2023; בר"מ 903/23 הגר רם תשתיות בע"מ נ' מדינת ישראל רשות המיסים (ניתן ביום 21.06.2023))

מן הכלל אל הפרט - האם העוררת עמדה בנטל ההוכחה כי רכיב הקשר הסיבתי מתקיים בעניינה?

18. במקרה דנא, וכפי שהובא לעיל, קבע כב' השופט הס בפס"ד שבערעור כי בנסיבות דנא, הנטל להוכחת רכיב הקשר הסיבתי בין ירידת ההכנסות לבין משבר הקורונה מוטל על העוררת.

19. לאחר שבחנו את מכלול הראיות אשר הוגשו בתיק שבכותרת, לרבות המסמכים הרבים אשר הוגשו ע"י הצדדים, שמיעת העדויות וטענות הצדדים בדיונים אשר התקיימו, הוועדה סבורה כי העוררת לא הרימה את הנטל בנסיבות דנא, להוכיח באופן פוזיטיבי את קיומו של קשר סיבתי בין ירידת ההכנסות בתקופת הזכאות למשבר הקורונה. זאת מן הטעמים הבאים:

היעדר ראיות פוזיטיביות המעידות על קשר בין ירידת המחזורים הנקודתית בתקופת הזכאות לבין משבר הקורונה

20. בבחינת מחזורי ההכנסה הדו חודשיים של העוררת נצפה כי תקופת הזכאות היחידה בה שיעור ירידת המחזורים מגיע לכדי השיעור המינימאלי המזכה במענק ע"פ החוק היא תקופת הזכאות דנא – יולי-אוגוסט 2020.

21. עוד עולה כי בתקופת הזכאות דנא נצפה המחזור דו חודשי נמוך יחסית, בעוד בתקופת הבסיס מדובר במחזור הדו חודשי הגבוה ביותר לשנת 2019, מכאן כי גם מחזור הבסיס וגם מחזור תקופת הזכאות הינם חריגים באופן יחסי למוצע השנתי:

שיעור ירידה	ירידה	2019	2020	חודשים
8.8%	391,294	4,446,788	4,055,494	1-2
57.4%	2,975,319	5,183,437	2,208,118	3-4
-24.7%	1,157,959	4,687,331	5,845,290	5-6
53.2%	3,274,577	6,153,771	2,879,194	7-8
18.4%	773,209	4,197,412	3,424,203	9-10
13.1%	549,030	4,197,996	3,648,966	11-12
23.6%	6,805,470			סה"כ שנתי

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

		28,866,735	22,061,265	
--	--	------------	------------	--

22. לא עלה בידי העוררת לבאר בפני הוועדה מדוע דווקא בתקופת הזכאות נוצרה בעיה בגיוס כ"א או באספקת חומרי גלם, הרי ככל שבעיות אלו נעוצות במשבר הקורונה מצופה היה שירידת המחזורים תמשך לכל אורך תקופת המשבר, ולכל הפחות עד לרבעון הראשון של שנת 2021.

23. בנייתוח שנתי ניתן להיווכח כי שיעור ירידת המחזורים השנתי בשנת 2020 אינו מגיע לכדי עמידה בשיעור ירידת המחזורים המינימאלי ע"פ החוק ועומד על 23.6%:

2021	2020	2019	
31,122,183	22,061,265	28,866,735	הכנסות שנתיות
28,978,552	17,420,216	19,994,581	תשומות שנתיות

24. כמו כן, בחינת ההכנסות החודשיות של העוררת בשנת 2021 מעידה על פעילות עסקית שוטפת ממוצעת בדומה לשנת 2019, ואכן לא נצפית כל פגיעה בשנה זו. לא בכדי לא היתה עוררת זכאית למענקים בעבור תקופת הזכאות הנ"ל.

25. מן הנתונים הנ"ל עולה כי אמנם העוררת חוותה ירידת מחזורים מסוימת בשנת 2020 בתקופת הזכאות דנא, אולם דווקא בתקופה זו נמדד מחזור חריג מעל הממוצע השנתי בתקופת הבסיס ומחזור נמוך מתחת לממוצע השנתי בתקופת הזכאות, אשר זיכה את העוררת לכאורה במענק. כמו כן וכפי שהובא לעיל, לא הונח בפני הוועדה כל הסבר מדוע קיים הפער דווקא בתקופה זאת. בנוסף לכך, במבט שנתי לא נכרת פגיעה בשיעור ירידת ההכנסות באופן המזכה במענק.

העוררת לא הצליחה להוכיח את הקשר בין משבר הקורונה לבין העיכוב הנטען בביצוע העבודות על ידה

26. העוררת לא הביאה ראיות פוזיטיביות התומכות בטענתיה כי מקור העיכובים אשר חלו בביצוע העבודות על ידה בתקופה הרלוונטית, נובעים כתוצאה ממשבר הקורונה. זאת ניתן להתרשם ביתר שאת, כבר מהשלמת הטעון בנושא הקשר הסיבתי אשר הוגשה בתחילת ההליך דנא.

27. במהלך תקופת הזכאות דנא, העוררת עסקה בביצוע עבודות בפרוייקטים הבאים (נספחים 3-11 להודעה על צירוף מסמכים בהתאם להחלטת הוועדה, מתאריך 11.4.2024): פרויקט עמינדב (עבור חברת תדהר), פרויקט פס איילון (עבור חברת צרפתי), פרויקט ראש העין מגרש 105 (עבור חברת אלקטרה), פרויקט ראש העין בנין 10 (עבור חברת אלקטרה), פרויקט לה גרדיה בנינים 3-4 (עבור חברת אלקטרה), פרויקט לה גרדיה בנינים 1-2 (אלקטרה), פרויקט ענבלים (אלקטרה), פרויקט קרית הממשלה בנוף הגליל (שיכון ובינוי), פרויקט מחנה גדעונים (עבור אברהם יצחק) (ייקראו להלן יחד: "הפרוייקטים").

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

28. הלכה למעשה ביססה העוררת את טענותיה באשר לירידה בהכנסות אשר מקורן לכאורה במשבר הקורונה על שתי התקשרויות: ההתקשרות עם אלקטרה וההתקשרות עם צרפתי.

התקשרות העוררת עם אלקטרה –

29. העוררת ביצעה מספר פרויקטים עבור אלקטרה בתקופה הרלוונטית, ביניהם גם פרויקט ענבלים (נספחים 5-9 להודעה על צירוף מסמכים בהתאם להחלטת הוועדה, מתאריך 11.4.2024). בפרויקט זה התקשרה העוררת בשנת 2019 עם חברת אלקטרה בניה לצורך ביצוע עבודות גבס, היקף הפרויקט עמד על כ-11 מיליון ₪ למשך כל תקופת הפרויקט.

30. מנהל הפרויקט מטעם אלקטרה, מר מולי גורן, העיד בפני הוועדה (להלן: "מר גורן"), כי על אף עיכוב של מספר חודשים בביצוע העבודות ע"י העוררת ההתחייבויות הושלמו ע"י העוררת וכי לא היתה פגיעה בהכנסתה מהפרויקט:

"עו"ד תמר שטיינר - יו"ר: ורגע, עוד דבר אחד אדוני בבקשה ברשותך. בעצם בשורה התחתונה, היה עיכוב של שלושה-ארבעה חודשים אבל בעצם העוררת השלימה את העבודה שלה, כלומר היא ביצעה את מלוא העבודה בסופו של דבר או שנאלצתם לקחת קבלן אחר תחתיה?"

שמואל גורן - עד: סיימה את העבודה.

עו"ד תמר שטיינר - יו"ר: וקיבלה את התשלום שהייתה אמורה לקבל?"

שמואל גורן - עד: חיובי. " (פרוטוקול הדיון השני לעיל, בעמ' 21 שורות 14-25).

31. בנוסף לכך, העיד מר גורן כי אינו יכול להעיד כי הסיבה בעטיה העוררת התעכבה בביצוע העבודות היא בעקבות משבר הקורונה. יתרה מכך, העד עשה שימוש בביטויים כמו "תירוצים" או "סיפורים" והנימה שבה נמסרה עדותו העידה על חוסר אמון בדברים שמסר לו העורר בזמן ביצוע העבודות בפרויקט:

עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: ... ובזמנו נתת לגיל מכתב שמספר שבגלל הקורונה היו עיכובים באתר ועיכובים שנגרמו גם בעקבות זה גם נזקים. אם אתה מוכן לספר פה, קצת להרחיב. אני מבין שעבדתם בפרויקט ענבלים. ואנחנו, התקופה שלנו זו תקופת הקורונה, ובפרט יולי-אוגוסט 20'. אם אתה מוכן לספר לוועדה, לפרט איך הקורונה השפיעה על העבודה.

שמואל גורן - עד: היה לנו לא מעט מלחמות עם בא כוחך, שבתקופת הקורונה הגיעו פחות עובדים. התירוץ כל פעם היה "הבחור חולה, הבחור לא הגיע, האישה חולה, שומרים על הילדים". היו לא מעט תירוצים והעבודה התאחרה בסדר גודל של חודשיים-שלושה.

עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: זאת אומרת הפרויקט התעכב בחודשיים-שלושה. הסיום שלו התעכב ב-,

שמואל גורן - עד: עבודות הגבס בפרויקט, שבסופו של דבר השפיעו על המסירה הסופית.

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: ואיך זה מתורגם להפסדים או נזקים, כשיש עיכוב כזה?

שמואל גורן - עד: איך זה מתורגם להפסדים? שלו. העבודה התמשכה יתר על המידה. לנו זה בטוח גרם נזקים, אבל אנחנו ספגנו אותם.

עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: מה לגבי אספקת חומרים? מה אתה יכול להגיד על זה באותה תקופה? מבחינת יבוא, יצוא. יבוא.

שמואל גורן - עד: גם כן. היו סיפורים שחומרים לא הגיעו. מרשך טען שזה עקב הקורונה. זהו.

(ההדגשות אינן במקור ש.ת.) (פרוטוקול הדיון השני לעיל, בעמ' 14 שורות 6-35)

לשאלת ב"כ המשיבה בעניין מקור הידיעה האישית ענה:

עו"ד יעל אסיף - ב"כ המשיבה: הבנתי. אוקיי. עכשיו, אתה, בשורה הראשונה של המכתב שלך אתה מציין "בהתאם להתכתבויות שלנו ציינתי לא פעם שהייתה פגיעה בתפוקת הביצוע של עבודות הגבס, עקב אי אספקת חומר לאתר, אי הגעת עובדים", ואז אתה מפרט עוד ואז אתה כותב "וכל זאת עקב שהספקים, הפועלים והמנהלים של פאר הדיור היו בתקופות סגר, חלו בקורונה, או לא הצליחו להגיע לאתר עקב חוסר בתחבורה ציבורית ומחשש להידבק בנגיף הקורונה". אני רוצה לשאול אותך האם אתה יודע את זה באופן אישי? אתה יודע לומר שזאת הסיבה שהם לא הגיעו מידיעה אישית שלך?

שמואל גורן - עד: לא. על סמך מה שאמר לי הקבלן. אני לא יכול לבוא ולהגיד שבדקתי את הנושא. קבלנים שלא מגיעים, תמיד יש להם סיפורים. זה היה הסיפורים. זה מה שכתבתי. (פרוטוקול הדיון השני לעיל, בעמ' 17 שורות 9-22).

ההתקשרות עם חברת צרפתי – פרויקט פס איילון

32. העוררת התקשרה עם חברת צרפתי לביצוע עבודות גבס בפרוייקט מיום 12.3.2020 (נספח א' לבקשה נוספת להוספת ראיה מטעם העוררת) כאשר מועד תחילת העבודה הוגדר בס' 6 להסכם החל מיום 1.4.2020.

33. לטענת העוררת, חלו שני עיכובים בביצוע הפרוייקט הנ"ל אשר קשורים במשבר הקורונה: קושי בגיוס עובדים וכן עיכובים באספקת חומר גלם. מר צבי שקורי מנהל הפרוייקט העיד בפני מפקחת מטעם המשיבה ביום 7.8.2023, וכן בפני הוועדה בדיון השני (להלן: "מר שקורי"). מר שקורי תאר את ההתנהלות מול העוררת בעת ביצוע העבודות על ידה בפרוייקט (ההדגשות אינן במקור ש.ת.):

עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: אוקיי. עכשיו, האם נכון לומר שהקורונה הייתה מרכיב בעיכוב הזה?

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

צביקה שקורי - עד: תראה, הוא, ממה שאני זוכר, הוא הצליח לגייס שני עובדים קבועים, וזה אתר שדורש בין שישה לשמונה עובדים קבועים. אחרי שהוצאתי מיילים, ומיילים קשים, והיה לנו המון סכסוכים, הוא הצליח להרים לי את הקבוצה לארבעה עובדים. וזה, ארבעה עובדים זה היה הבסיס לעבודה. וזה היה חתיכת מפלצת, זה 1,200 מטר בקומה. " (שם, עמ' 4 שורות 12-20).

ובהמשך:

"עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: מר שקורי, אתה א-, אני לא רואה אותו. האם היו עיכובים של קבלת חומר שקשור לגבס או תקרות אקוסטיות, בתקופה יולי-אוגוסט 2020, עקב למשל עיכוב באוניות, אוניות לא הגיעו?

צביקה שקורי - עד: עיכובים של חומר לא היה זכור לי שהיה בעיות. היה בעיות בכוח אדם.

עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: אתה יכול לפרט?

צביקה שקורי - עד: כן. העבודה שם דרשה בין, סביב השמונה עובדים קבועים, והיו לי בין שניים לארבעה עובדים קבועים וזה אחרי מלחמות. כאילו אחרי, לא מלחמות, אחרי ויכוחים עם גיל ומלי. אבל מבחינת חומר לא זכור לי שהייתה בעיה. " (שם, עמ' 6 שורות 12-25)

ובהמשך:

"עו"ד יעל אסיף - ב"כ המשיבה: שלום מר שקורי. אז אני אשאל אותך רק על שני נושאים שאתה נשאלת. אתה נשאלת לגבי בעיות שהיו עם כמות העובדים. אני רוצה להפנות אותך לעמוד 2 לחקירה שלך, בשורה 3 אתה מצייין ככה, "עיקר המחלוקת לא הייתה בעניין איכות העבודה, רק על התקשורת והניהול והפיקוח של חברת פאר הדיור על עובדיה. ואני מחדד, שהמחלוקת הייתה על תקשורת, פיקוח וניהול העובדים, ולא כמות. למרות שככל שהעבודה התקדמה היינו צריכים יותר עובדים". אם תוכל להסביר למה התכוונת שהמחלוקת הייתה יותר על תקשורת ופיקוח ולא כמות.

צביקה שקורי - עד: לא, הייתה בעיה של כמות עובדים, דבר ראשון. ולא היה מישהו שינהל את העבודה. אני לא צריך לנהל לו את העבודה. הוא היה צ-, היה צריך לשים מישהו שינהל את העבודה ועושה את כל הדברים. פשוט נזרקו שם שני פועלים שאיתם הייתי צריך לסדר את הכול. זה היה נורא קשה. זה כמויות ענקיות כאילו, את צריכה להבין, זה כמויות של 20 משרדים בקומה, עם שני פועלים ש-, זה לא הולך, לעבודה כזאת גדולה. "(פרוטוקול הדיון השני לעיל, עמ' 9 שורות 10-28).

34. כתב הכמויות הנספח להסכם קובע כי התמורה בעבור ביצוע העבודות מסתכמת בסך של 5,142,140 ₪, כאשר התשלום יהיה בהתאם למדידת העבודה אשר התבצעה בשטח. מאידך, ע"פ החשבון הסופי הכולל אשר יצא ביום 20.1.2022 לפרויקט מאת העוררת סך התמורה עבור ביצוע העבודות הסתכם ב 4,233,345.

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

35. כאשר מר שקורי נשאל על הפער בין היקף התמורה אשר סוכמה מול העוררת לבין התקבול אשר נמסר לעוררת בפועל ענה העד כי:

עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: עכשיו, אני רק, לפי ההסכם. רק שנייה אחת, אני רואה. שנייה רגע. לפי ההסכם ה-, בהסכם יש מה שנקרא נספח א' להסכם, כתב כמויות ומחירים. ואנחנו רואים בשורה תחתונה, שאני מסתכל פה, ואם אתה רואה את זה. היקף ההסכם כתוב חמישה מיליון מאה ארבעים ושניים מאה ארבעים. ובפועל, לפי ה-, אם אני מסתכל בעדות, אתה אומר לה, לחוקרת, בשורה 5, "פרויקטים בסדר גודל של ארבעה מיליון מאה ושמונה אלף, שני בניינים, עבודות גבס בלבד". זאת אומרת, אני רואה פער,

צביקה שקורי - עד: של מיליון שקל.

עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: של מיליון שקל. אז איך אתה מסביר את הפער הזה?

צביקה שקורי - עד: הפער הזה אני מסביר, קודם כל שהעברתי את העבודה בתקרות החוץ לקבלן אחר, שזה עוד איזה, מעריך, סביב ה-300, 400 אלף שקל. והבניין השני הוא, לא הצליחו למכור אותו אז לא עשיתי חלוקה במשרדים. שתי סיבות. סיבה אחת שהכנסתי קבלן לקומת קרקע אחר. והסיבה השנייה, שהבניין השני, עשיתי את העבודה רק לפי דרישות כיבוי אש, בלי חלוקה של המשרדים, כי לא מכרנו את הקומה. לא מכרנו את הבניין. צרפתי. "שם, בעמ' 7-8, שורות 23-35, ו-1-8 בהתאמה)

36. מן האמור לעיל עולה כי הסיבה בעטיה היקף ההתקשרות עם העוררת ובצדה גם התמורה המתקבלת קטנו, היא הן בשל אי שביעות חברת צרפתי מקצב ביצוע העבודות ע"י העוררת, והן משיקולי רווחיות אשר אינם קשורים לעוררת או למשבר הקורונה שהוא זה. כאשר נשאל מר שקורי על החלק בתמורה שהוא מעריך שנחסך מהעוררת בפרויקט כתוצאה מהכנסת קבלן אחר בנעליה העיד כי:

"עו"ד יואב ציוני - ב"כ העוררת: ויש לך הערכה איך המיליון מתחלק בין שתי הסיבות האלה?

צביקה שקורי - עד: אני אומר, 300 אלף שקל זה סביב ה-, זה מה ש-, פחות או יותר שילמתי לקבלן הקירות חוץ. והבניין השני זה היה, הוא היה עובר את החוזה בעוד איזה 500 אלף שקל, אם הוא היה עושה."

37. אם כן בניגוד לטענת העוררת, מר שקורי לא ידע על עיכובים באספקת חומרי גלם. כמו כן, השיקולים בבסיס צמצום היקף התמורה מול העוררת נעוצים גם בשיקולי רווח וגם משיקולי אי שביעות רצון מעבודת העוררת.

38. יודגש בהקשר זה כי החלפת קבלני משנה במהלך ביצוע העבודות היא שכיחה ולא בכדי עוגנה גם בהסכם ההתקשרות בין צרפתי לעוררת, שם נקבע בס' 7 לנספח תאור העבודה כי המזמין יכול בכל עת לשנות את היקפי העבודה (להגדיל או להקטין) לפי שיקול דעתו מבלי שהדבר

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

יהווה עילת תביעה כנגדו. כמו כן, בס' 16 לנספח זה נקבע כי המזמין יכול להכניס קבלן משנה אחר בנעלי העוררת לפי שיקול דעתו ובהלימה לחוסר שביעות רצונו מעבודת העוררת. 39. חוסר שביעות הרצון של המזמינים מקצב העבודה ומהתנהלות העוררת עולה כחוט השני בכלל ההתכתבויות בינה לבין המזמינים (ראה המסמכים הרבים נספח 12-17 להודעה על צירוף מסמכים בהתאם להחלטת הוועדה מיום 11.4.2024). כמו כן מלשון ההתכתבויות עולה כי אין מדובר בהתנהלות חריגה וספציפית של העוררת, כי אם להתנהלות שנמשכת לאורך זמן וחוזרת על עצמה. לצורך ההמחשה יובאו להלן מספר דוגמאות (ההדגשות אינן במקור ש.ת):

"היי צביקה,

אתה בכל חודש "מתעלל" בנו בחשבון החודשי, למה??..."

(שם, דוא"ל מהעוררת לחברת צרפתי מיום 13.9.2020)

"גיל וקוסטה שלום,

...על מנת להקטין את ההפרשים ששנויים במחלוקת, יש להשלים ככל שניתן את העבודות במלואן ולהימנע ולצמצם את הוויכוחים המיותרים כל חודש...."

(שם, דוא"ל מחברת צרפתי לעוררת מיום 10.8.2020)

"גיל קוסטה ואופיר שלום,

בסיור שעשיתי היום בבנין

עולם כמנהגו ממשיך רגיל

עם כמות עובדים קטנה..."

ובהמשך:

"אין בכוונתי להיכנס לוויכוחים ותירוצים אתם עובדים באתר עם חמישה עובדים...."

תהיה בשטח תדאג לעובדים והכל יסתדר אתה כבר יומיים לא באתר ומנהל את העובדים דרך הטלפון.. ככה לא עובדים בזה סיימתי את ההתכתבויות."

(שם, דוא"ל מחברת צרפתי לעוררת מיום 12.8.2020)

40. נימה דומה עולה גם בהתכתבות עם נציגי חברת אלקטרה, בהן עולות טענות חוזרות על קצב העבודה בשטח. כך למשל התבטא מולי גורן, מאת המזמין אלקטרה בדוא"ל מיום 20.8.2020 אל העוררת בו נכתב: "...חציתם את כל הגבולות האדומים שלי...". (שם)

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

טענת העוררת למחסור בחומרי גלם מאת הספק יהודה ייבוא ייצוא

41. כאמור לעיל, העוררת טענה לבעיות באספקת חומרי גלם לביצוע העבודות על ידה, כתוצאה ממשבר הקורונה. בהקשר זה, העוררת המציאה תצהיר של מנהל העבודה מטעמה מר אנדריי ליפיצ'וק אשר כהן בתקופה הרלוונטית כסמנכ"ל ביצוע (להלן: "אנדריי" ו – "התצהיר") (נספח להשלמת הטיעון מטעם העוררת).
42. בתצהיר מפרט אנדריי באופן כללי ועמום ביותר בעיות שונות באספקת חומרי גלם (ס' 5-6 לתצהיר) ללא פירוט המקור לעיכובים, או אסמכתאות לתימוכין בטענותיו.
43. גם נסיון העוררת לתמוך בטענותיה באמצעות העדים אשר העידו בפני הוועדה לא צלחו (ראו עדותו של מר שקורי בהקשר זה בפרוטוקול הדיון השני לעיל בעמ' 6 שורות 17-18).
44. אם כן גם כאן לא הצליחה להרים את הנטל ולהוכיח את טענותיה: מר שקורי סתר את קיומה של בעיית אספקת חומרי גלם בתקופה הרלוונטית; העוררת לא הביאה כל ראיה אובייקטיבית המעידה על הקושי כאמור אשר הביא לירידה בהכנסותיה בתקופת הזכאות. הטענה בדבר קשר בין הקושי בגיוס כ"א לבין משבר הקורונה
45. מעדות שמסר העורר עולה כי אכן בשנים האחרונות העוררת עברה לשיטת העסקה מעורבת קרי הן באמצעות העסקה ישירה והן באמצעות קבלני משנה:

"יש מגמה של לצמצם את כמות העובדים שמועסקים אצלי בגלל כל מיני תנאים מסוג, מיסויים ותביעות עתידיות ודברים כאלה, ולהעביר אותם לקבלני משנה גם אם זה עולה לי יותר, בטווח הארוך זה עולה לי פחות. אז המגמה היא, רואים את זה גם בזה, מ-44 ירדתי ל-36, וחודש אחרי זה עוד פעם 36, ואחרי זה 28, ואחרי זה החלטתי לדלל והעברתי 10-12 עובדים לקבלן משנה אחר ונשארתי עם 10 עובדים פחות או יותר כדי לתת פתרונות מיידיים פה ושם. אבל להתעסק מול קבלני משנה זה הרבה יותר נוח כלכלית וזה הרבה יותר נוח להתארגן מפרויקטים שמתחילים מיד, כי אז אני יכול לקחת שלושה קבלנים ולהתעסק איתם, בהנחה והם זמינים ויש להם פועלים, לא תמיד גם זה קורה." (פרוטוקול הדיון הראשון לעיל, עמ' 25 שורות 15-26)

46. הלכה למעשה, טענה העוררת כי הקושי לגייס עובדים התבטא הן בגיוס של קבלני משנה, הן בהיעדרות של עובדים כתוצאה מהמגפה, והן בקושי לגייס ישיר של עובדים.
47. בעדות שמסר עיראקי עבד מנכ"ל ובעלים של חברת בלו מון בע"מ, בפני המפקח אחמד דעאס ביום 15.8.2023, קבלן משנה שמבצע עבודות בניה בפרוייקטים, מסר כי:

"ש. בחודש מאי 2020 בעך 10 עובדים שעבדו בחברת פאר הדיור עברו לעבוד כשכירים בחברה של, מדוע?"

ת. גיל רצה להפטר מהעסקת עובדים הוא רצה שהעבודות יהיו במסגרות קבלניות מול הלקוחות שלו הוא יביא קבלני משנה ובעצם ינהל אותם והרווח יקטן יקטן והסיכון יקטן ולא תהיה לו אחריות ישירה על העובדים. יש לו ציוד ומנהלי עבודה. ... רוב עובדי החברה הקבועים הם מנהלים ואנשי משרד וכשאני צריך עובדים אני נעזר בקבלני משנה/ חברת כוח אדם."

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

48. בנוסף, העוררת המציאה אישור אחד מיום 6.7.2020 בדבר הידבקות של אנדריי (סמנכ"ל אצל העוררת) במחלת הקורונה ובדבר הדרישה להימצאותו בבידוד עד ליום 13.7.2020 (נספח 17 להודעת העוררת מיום 17.4.2024). מעבר לכך, לא הומצאו אישורי מחלה, או אישורים בדבר הידבקות במחלה כנטען ע"י העוררת אשר יכולים היו בנקל להוכיח את טענותיה בדבר הקשר בין ירידת ההכנסות לירידת המחזוריים בתקופת הזכאות.

49. ככל שהעוררת מבססת את טענותיה בהיעדרות עובדים אשר מקורן במחלת הקורונה היה מצופה שתמציא לידי הוועדה למצער אסמכתאות לתימוכין בטענותיה. זאת לא נעשה ולא בכדי.

קשיים במהימנות העוררת

50. הוועדה מצאה סתירה בעדות העורר בפני ערכאת הערעור ובין השלמת הטיעון מטעם העוררת בנוגע לפרוייקט "אלקטרה על הים". המדובר בפרוייקט בו התקשרה העוררת עם חברת אלקטרה, אשר הסתיים בחודש פברואר 2020 עוד בטרם החל משבר הקורונה. החשבון סופי יצא בעבור פרויקט זה ביום 7.5.2020.

51. מן העדות אשר נתן העורר בבית המשפט המחוזי ביום 27.4.2023 העיד עת נתבקש ע"י כב' השופט הס ליתן דוגמה לפרוייקט שהתעכב בעקבות משבר הקורונה הלה נתן את פרויקט זה כדוגמה, על אף שמהשלמת הטיעון אשר הוגש בראשית ההליך, מובא כי הסתיים חודשים לפני תקופת הזכאות דנא ואינו רלוונטי כלל לענייננו (ס' 3 להשלמת הטיעון מטעם העוררת, וכן פרוטוקול הדיון הראשון לעיל, בעמ' 4-3 שורות 26-33, 29-1).

52. לכך יש להוסיף את התרשמות הוועדה מיחסי אי האמון אשר הובעו ע"י העדים מזמיני העבודה מהעוררת אשר גם בהם יש לעורר תהיה בנוגע לנסיבות בעטיין לא הצליחה העוררת לעמוד בביצוע התחייבויותיה.

סוף דבר

53. לאור כל המובא לעיל הוועדה סבורה כי העוררת לא עמדה בנטל ולא הוכיחה את קיומו של קשר סיבתי בין ירידת המחזוריים הנקודתית בתקופת הזכאות, לבין משבר הקורונה. יודגש כי בחינה זו היא כאמור בבחינת למעלה מן הצורך שכן קביעת וועדת הערר בפסק הדין עומדת בעינה, קרי העוררת כלל לא היתה זכאית לכתחילה למענק מפאת היותה מוחרגת מהגדרת "עוסק" שבחוק.

זכות ערעור בפני בית המשפט המחוזי, בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים, בתוך 60 יום.

ניתנה היום, 17.9.2024, י"ד באלול תשפ"ד, בהעדר הצדדים.

אילן עזרא, רו"ח,
חבר

תמר שטיינר, עו"ד
יו"ר הוועדה